

Spis treści

1. Wykaz wybranych oznaczeń, wielkości i ich jednostek	17
2. Przedmowa	20
3. Wprowadzenie	23
4. Sposób wytwarzania, podział, rodzaj energii otrzymywanej z OZE	25
5. Stan obecny i perspektywy rozwoju odnawialnych źródeł energii na świecie i w UE	26
6. Perspektywy inwestycyjne w OZE na świecie	28
7. Rodzaje i zakres wykorzystania OZE w Polsce	29
7.1. Biomasa	31
7.2. Energetyka wodna	34
7.3. Energetyka geotermalna	35
7.4. Energetyka wiatrowa	36
7.5. Energetyka słoneczna	36
8. Rodzaj, ilość i moc instalacji wytwarzających energię elektryczną z OZE w Polsce z podziałem na województwa	37
9. Prognozy dotyczące wykorzystania OZE w Polsce	43
10. Cel strategiczny dla Polski w zakresie OZE	45
11. Finansowanie przedsięwzięć z zakresu odnawialnych źródeł energii	46
11.1. Koszty inwestycyjne w urządzenia zasilane z OZE	46
12. Świadectwa pochodzenia	47
13. Zestawienie firm z branży OZE w Polsce	50
14. Podsumowanie	51
15. Wnioski	52

Rozdział I Energia słoneczna

1. Sposoby produkcji energii elektrycznej z wykorzystaniem energii słonecznej	55
1.1. Metoda heliologiczna	56
1.2. Metoda helioelektryczna	57
2. Rozwiązania przyszłościowe wykorzystania energii słonecznej	59
3. Światowy rozwój fotoogniw	59
4. Fotoogniwa	62
4.1. Wiadomości wstępne z optoelektroniki	62
4.2. Budowa i zasada działania ogniw krzemowych	64
4.3. Podział ogniw PV	65
4.4. Ogniw z krzemu monolitycznego	65
4.5. Ogniw polikrystaliczne	67
4.6. Ogniw polikrystaliczne cienkowarstwowe	71
4.7. Ogniw z krzemu amorficznego	73
4.8. Ogniw cienkowarstwowe jedno i wielozłączone z arsenku galu	74
4.9. Ogniw fotowoltaiczne z materiałów organicznych	76
4.10. Ogniw fotowoltaiczne uczulane barwnikiem	78
4.11. Hybrydowe panele słoneczne	81
5. Analiza pracy fotoogniwa	82

5.1.	Podstawowe zależności	84
5.2.	Wpływ temperatury na parametry fotoogniwa	84
5.3.	Sposoby połączeń ogniw PV	87
5.4.	Wpływ promieniowania słonecznego na parametry fotoogniwa	88
5.5.	Wybrane wyniki badań fotoogniw	89
6.	Przykłady zastosowania fotoogniw	90
7.	Wybrane przykłady instalacji fotowoltaicznych	99
8.	Parametry osprzętu dodatkowego	100
8.1.	Regulatory ładowania	101
8.2.	Przetwornice napięcia	101
8.3.	Centrala komunikacyjna	103
9.	Dobór i montaż baterii fotowoltaicznych	104
10.	Wybrane układy połączeń fotoogniw	105
10.1.	Sieć autonomiczna (wydzielona)	107
10.2.	Praca elektrowni PV na sieć „sztywną”	107
11.	Obliczenia wstępne dotyczące doboru baterii fotoogniw do zasilania domu	108
11.1.	Przykładowy uzysk energetyczny fotogniw	109
12.	Montaż instalacji fotowoltaicznej	113
12.1.	Systemy montażowe dla modułów skrzynkowych	113
12.2.	Montaż fotoogniw „podążających za słońcem”	113
12.3.	Wytyczne montażowe	116
13.	Kolektory słoneczne	116
13.1.	Dane statystyczne	122
13.2.	Rodzaje, budowa kolektorów słonecznych	122
13.3.	Kolektory płaskie cieczowe	124
13.4.	Budowa kolektorów płaskich, bilans energii	124
13.5.	Przykładowe dane techniczne i charakterystyka identyfikacyjna kolektorów płaskich	125
13.6.	Budowa próżniowych rurowych kolektorów słonecznych	128
13.7.	Zwierciadło CPC	130
13.8.	Ogólna charakterystyka kolektorów próżniowych	137
13.9.	Kolektory słoneczne skupiające	137
13.10.	Kolektor cieczowy wykonany w formie maty z propylenu	138
13.11.	Kolektor współpracujący z fotoogniwem	140
13.12.	Świadectwa poprawności wykonania kolektorów	140
14.	Słoneczne instalacje grzewcze	141
14.1.	Bezpośrednie i pośrednie	141
15.	Parametry techniczne instalacji solarnej do ogrzewania c.w.u., co., schematy	141
15.1.	Instalacja solarna dla ciepłej wody użytkowej i wspomaganie ogrzewania budynku	144
15.2.	Przykładowe schematy systemów grzewczych wspomaganych kolektorami słonecznymi	145
16.	Typowe elementy słonecznej instalacji grzewczej	146
16.1.	Zbiorniki na wodę – charakterystyka ogólna	153
16.2.	Zbiorniki instalacji solarnej	153
16.3.	Przeciwdziałanie bakteriom Legionella Pneumophila w instalacji c.w.u.	155

16.4.	Wymiennik ciepła	156
16.5.	Zasobnik z jedną wężownicą	156
16.6.	Zasobnik z dwiema wężownicami	157
16.7.	Zasobnik płaszczowy	158
16.8.	Zasobniki kombinowane – typu zbiornik w zbiorniku	158
17.	Pompy stacje solarne	159
17.1.	Stacja solarna dwudrogowa	159
17.2.	Stacja solarna jednodrogowa	160
18.	Pompa solarne	160
19.	Regulatory	161
20.	Zasilacz bezprzerwowo, awaryjny, UPS	162
21.	Czujniki temperatury	163
22.	Wymiennik płytowy	163
23.	Grzałka elektryczna	164
24.	Odpowietrznik instalacji solarnej	165
25.	Złączka kompensacyjna	165
26.	Rotometr	165
27.	Manometr	166
28.	Separator powietrza	166
29.	Licznik ciepła (ciepłomierz)	166
30.	Uchwyty dachowe kolektora i konstrukcje wolnostojące	167
31.	Oblachowanie kolektorów	168
32.	Naczynie wyrównawcze – naczynie przeponowe – wzbiornicze	168
33.	Zawór bezpieczeństwa	171
34.	Wykonanie instalacji rurowej	172
35.	Izolacja cieplna instalacji solarnej	172
36.	Węże solarne	173
37.	Układ hydrauliczny instalacji solarnej	173
38.	Montaż i instalacja kolektorów	174
38.1.	Możliwości usytuowania kolektorów	174
38.2.	Odległość między rzędami kolektorów	175
39.	Wpływ ustawienia kolektora na jego parametry energetyczne	175
40.	Instalacje do ciepłej wody użytkowej w budynkach indywidualnych	177
40.1.	Dobór urządzeń do instalacji solarnej	177
41.	Instalacja do podgrzewania wody basenowej	180
42.	Łączenie kolektorów w instalacje o dużej powierzchni czynnej	181
43.	Zalecenia eksploatacyjne	185
44.	Przykłady montażu kolektorów słonecznych	185
45.	Dobór wielkości instalacji	186
46.	Dobór wielkości kolektora i zasobnika	186
47.	Lokalizacja zasobników wody użytkowej i zbiorników akumulacyjnych	187
48.	Instalacje do c.w.u. oraz wspomaganie c.o. w budynkach indywidualnych	188
48.1.	Efektywność pracy kolektorów słonecznych	190
49.	Napełnienie i odpowietrzenie instalacji solarnej	195
50.	Instalacje wielkogabarytowe	196
50.1.	Największa instalacja solarne w Polsce	196

50.2.	Instalacja wielkogabarytowa z magazynem ciepła	197
51.	Płaskie kolektory powietrzne	201
51.1.	Zasada działania	201
51.2.	Budowa	201
51.3.	Konstrukcje kolektorów	203
51.4.	Zalety i wady stosowania kolektorów słonecznych powietrznych . . .	203
51.5.	Rozwiązania konstrukcyjne instalacji	205
51.6.	Sposoby rozdziału powietrza	207
51.7.	Przykłady instalacji	207
51.8.	Koszty i oszczędności wynikające ze stosowania dużych systemów solarnego podgrzewania powietrza	212
51.9.	Podsumowanie	213
52.	Badania nad wykorzystaniem energii słonecznej w instalacjach solarnych w ZSE nr 1	214
52.1.	Analiza wybranych wyników badań instalacji solarnych w laboratorium w ZSE nr1	214
52.2.	Analiza wybranych wyników badań instalacji solarnej w Połtawie . .	220
53.	Symulacyjne programy komputerowe	223
54.	Bilans energetyczny wydajności instalacji solarnej na podstawie symulacji	224
55.	Informacje techniczne oraz zasady BHP obowiązujące przy montażu kolektorów płaskich	230
55.1.	BHP podczas montażu	230
55.2.	Kompletność dostawy	231
55.3.	Transport i składowanie	231
55.4.	Dokumentacja techniczna	231
55.5.	Narzędzia i sprzęt dodatkowy	231
55.6.	Informacje ogólne	232
55.7.	Odpowietrzanie solarne obwodu pierwotnego	232
55.8.	Prowadzenie rur solarne obwodu pierwotnego	233
55.9.	Podłączenie przewodów zbiorczych	233
55.10.	Montaż kolektora	233
55.11.	Połączenie kolektorów w baterię solarną.	236
55.12.	Napełnianie solarne obwodu pierwotnego płynem solarnym	237
55.13.	Odpowietrzenie instalacji	237
55.14.	Prace izolacyjne	237
55.15.	Przepisy bezpieczeństwa	238
55.16.	Ochrona przeciwporażeniowa	238
55.17.	Ochrona przeciwpożarowa	238
55.18.	Bezpieczeństwo wykonywania prac przy urządzeniach elektrycznych	238
55.19.	Elektryczne okablowanie urządzenia	239
55.20.	Zabezpieczenie przed uderzeniem pioruna i wyrównywaniem potencjałów	239
55.21.	Uruchomienie	239
55.22.	Wyłączanie/zatrzymanie	240
55.23.	Kontrola instalacji	240
55.24.	Eksploatacja instalacji solarnej do celów wspomaganie ogrzewania budynku	240

55.25. Przegląd instalacji	240
55.26. Ważne informacje dla użytkownika instalacji	241
55.27. Warunki gwarancji	241
55.28. Najczęściej występujące usterki	242
56. Instrukcja montażu kolektorów próżniowych na dachu spadzistym i na powierzchni płaskiej	242
56.1. Instrukcja	242
56.2. Ogólne przepisy bezpieczeństwa	243
56.3. Wysokie temperatury	243
56.4. Elementy metalowe	243
56.5. Szklane rurki próżniowe	243
56.6. Wyłączenia odpowiedzialności	244
56.7. Umiejscowienie kolektora – informacje ogólne	244
56.8. Montaż kolektorów	245
56.9. Montaż kolektorów na dachu spadzistym	246
56.10. Montaż kolektorów na powierzchni płaskiej	248
56.11. Hydraulika	251
56.12. Ochrona odgromowa	253
57. Instalacje o większych powierzchniach	253
58. Treść przykładowej dokumentacji projektowej instalacji solarnej	254
59. Podsumowanie	255
60. Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii słonecznej	256
61. Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	257

Rozdział II Energia ciepła ziemi i powietrza

1. Wstęp	261
1.1. Zasoby geotermalne	262
1.2. Źródła energii geotermalnej	262
1.3. Gejzery, jako źródła energii geotermalnej	263
1.4. Gorące suche skały – kolejne źródło energii geotermalnej	263
1.5. Parametry termodynamiczne wód geotermalnych	263
1.6. Sposoby wykorzystania energii geotermalnej	266
1.7. Dobrodziejstwa płynące z wykorzystania energii geotermalnej	267
1.8. Zagrożenia wynikające z wykorzystania energii geotermalnej	267
2. Przykłady wykorzystania energii geotermalnej	267
2.1. Bezpośrednie zastosowania energii geotermalnej	269
2.2. Bezpośrednie sposoby wykorzystania energii geotermalnej w Polsce	271
3. Elektrociepłownie geotermalne	272
3.1. Wykorzystanie energii geotermalnej w elektrociepłowniach	272
4. Wielkość i rozmieszczenie w Polsce zasobów wód geotermalnych	275
4.1. Prowincje i okręgi posiadające wody geotermalne	275
4.2. Charakterystyka złóż geotermalnych w Polsce	276
5. Przykładowe instalacje geotermalne w Polsce	278
5.1. Funkcjonujące ciepłownie geotermalne	278

5.2.	Zakład w Mszczonowie	278
5.3.	Ciepłownia w Pyrzycach	279
5.4.	Geotermia na Podhalu	281
5.5.	Pierwszy zakład geotermalny w Polsce	282
5.6.	Schemat zagospodarowania wód geotermalnych w Bańskiej Niżnej	284
5.7.	Kaskadowy system wykorzystania energii geotermalnej	285
5.8.	Geotermia Uniejów	285
5.9.	System wykorzystania niskotemperaturowej wody geotermalnej w mieście Słomniki	286
5.10.	Ciepłownia geotermalna w Stargardzie Szczecińskim	288
5.11.	Plan wykorzystania energii geotermalnej w Polsce do roku 2030 ...	288
6.	Wnioski	289
7.	Energia cieplna płytkich złóż geotermalnych	293
7.1.	Właściwości gruntu	293
7.2.	Metody badania gruntu	297
8.	Pompy ciepła	298
8.1.	Informacje ogólne dotyczące pomp ciepła	299
8.2.	Budowa, zasada działania pompy ciepła	299
8.3.	Ogólne warunki instalacji pomp ciepła	301
9.	Dobór pompy ciepła (WP) dla c.o. (systemu grzewczego)	304
9.1.	Określenie OZC – dokładne	304
9.2.	Określenie OZC – w przybliżeniu	305
9.3.	Przybliżony OZC, wg wskaźników	305
9.4.	Określenie systemu pracy układu grzewczego	306
9.5.	System monowalentny	306
9.6.	System biwalentny – alternatywny	307
9.7.	System biwalentny - równoległy monoenergetyczny	307
9.8.	System biwalentny – częściowo-równoległy	308
9.9.	System grzewczy z pompą ciepła	308
10.	Instalacje dolnego źródła ciepła WQA	309
10.1.	Systemy powietrzne	309
10.2.	Systemy gruntowe poziome (solanka/woda)	310
10.3.	Wymienniki gruntowe pionowe	317
10.4.	Wody gruntowe	319
10.5.	Wody geotermalne	320
10.6.	Przykłady wykorzystania pomp ciepła w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym	320
10.7.	Charakterystyki pracy pomp ciepła	323
11.	Górne źródło ciepła WNA	324
12.	Wybrane przykłady urządzeń do instalacji pomp ciepła	325
12.1.	Dolne źródło ciepła – grunt, instalacja solanka – woda	325
12.2.	Gruntowe pompy ciepła, instalacja woda – woda	328
12.3.	Pompa ciepła z bezpośrednim odparowaniem czynnika R407C	329
12.4.	Dolne źródło ciepła – powietrze zewnętrzne	330
12.5.	Wybrane wyniki badań pompy ciepła powietrze-woda	332
12.6.	Pompy ciepła na powietrze wentylacyjne	335
13.	Aspekty ekonomiczne zastosowania pomp ciepła	339

14.	Analiza porównawcza kosztów uzyskania ciepłej wody użytkowej, centralnego ogrzewania przez pompę ciepła spirytus – woda, piec gazowy .	341
15.	Sezonowy współczynnik efektywności SPF	343
16.	Wizualizacja pracy instalacji z pompą ciepła	344
17.	Absorpcyjne pompy ciepła	345
17.1.	Zasada działania	345
17.2.	Współpraca pompy ciepła z instalacją solarną, chłodzenie przez grzanie	346
18.	Wady i zalety pomp ciepła	347
19.	Podsumowanie zagadnień związanych z pompami ciepła	348
20.	Instalacje nawiewno-wywiewne z rekuperatorem w budynkach pasywnych	349
20.1.	Charakterystyka budynków pasywnych	349
20.2.	Instalacje nawiewno-wywiewne, informacje ogólne.	354
20.3.	Budowa, zasada działania instalacji nawiewno-wywiewnej.	355
20.4.	Analiza opłacalności montowania instalacji nawiewno-wywiewnej .	362
21.	Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii geotermalnej .	364
22.	Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	364

Rozdział III Energia wiatru

1.	Wstęp	369
2.	Wiatr i jego zasoby energetyczne	370
2.1.	Wpływ czynników środowiskowych	371
2.2.	Róża wiatrów	372
2.3.	Zasoby	374
2.4.	Szorstkość terenu	375
3.	Podstawa działania elektrowni wiatrowej	377
3.1.	Podstawowe informacje o krzywej mocy	377
3.2.	Parametry pracy siłowni wiatrowych	378
3.3.	Silniki wiatrowe	379
3.4.	Lokalne oddziaływanie energetyki wiatrowej	382
4.	Budowa elektrowni wiatrowej	383
4.1.	Metody regulacji mocy oddawanej przez elektrownie wiatrowe	385
4.2.	Generatory	387
4.3.	Krótką charakterystyka nowych konstrukcji	389
5.	Zainstalowana moc i sposób montażu, elektrowni wiatrowych.	391
5.1.	Wielkość mocy i energii zainstalowanej w elektrowniach wiatrowych w UE	391
5.2.	Sposób montażu konstrukcji elektrowni wiatrowych	393
6.	Etapy realizacji inwestycji budowy elektrowni wiatrowej	395
6.1.	Faza wstępna	395
6.2.	Faza zbierania danych szczegółowych	396
6.3.	Faza ekonomiczna	397
6.4.	Faza realizacji inwestycji i opracowania projektu technicznego	397
6.5.	Ceny używanych siłowni wiatrowych	398

7.	Rozmieszczenie elektrowni pracujących w Polsce	398
7.1.	Przeznaczenie pojedynczej elektrowni wiatrowej	399
8.	Optymalizacja warunków pracy silnika wiatrowego	401
9.	Systemy sterowania w elektrowni wiatrowej	401
9.1.	Sterowniki	401
9.2.	Zdalne sterowanie	405
9.3.	Sterowanie w małych elektrowniach wiatrowych (MEW)	405
10.	Małe elektrownie wiatrowe – charakterystyka.	406
10.1.	Elektrownia wiatrowa „Zefir-6” 5 kW	407
10.2.	Turbina wiatrowa o mocy 1,5 kW	408
11.	Wybrane wyniki badań elektrowni wiatrowej ECO-H-1,5 kW	409
12.	Mikro elektrownie wiatrowe z pionową osią obrotu	411
13.	Wybrane wyniki badań małej elektrowni wiatrowej	415
14.	Programy do symulacji pracy elektrowni wiatrowej	417
15.	Podsumowanie	418
16.	Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii wiatru	420
17.	Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	421

Rozdział IV Energia wody

1.	Wstęp	425
2.	Parametry elektrowni wodnych	426
3.	Rozwiązania konstrukcyjne elektrowni wodnych	427
3.1.	Budowle hydrotechniczne, elementy elektrowni wodnych, urządzenia mechaniczne	427
3.2.	Elektrownie zbiornikowe i przepływowe	429
3.3.	Wybrane przykłady	433
4.	Mała energetyka wodna	434
5.	Zasada działania i budowa turbin wodnych	436
5.1.	Rozwiązania współczesne z turbinami Francisza	437
5.2.	Współczesne rozwiązania z turbinami Kaplana	438
5.3.	Rozwiązania z turbinami Peltona	439
6.	Prądnice elektryczne	439
6.1.	Budowa zasada działania prądnic asynchronicznych (indukcyjnych)	440
6.2.	Prądnice synchroniczne (hydrogeneratory), budowa zasada działania	443
7.	Regulatory turbin wodnych	445
7.1.	Elektrohydrauliczny regulator prędkości obrotowej turbiny, lub jej mocy	446
7.2.	Rodzaje automatyzacji procesów ruchowych w MEW	446
8.	Procesy ruchowe w MEW	447
8.1.	Zakres i stopień automatyzacji procesów rozruchowych	448
9.	Sposoby automatyzacji procesów ruchowych MEW	450
9.1.	Układ sterowania łopatek turbiny (USW)	450
9.2.	Automatyczny regulator prędkości kątowej turbiny (ART)	450
9.3.	Układ sterowania aparatu kierowniczego turbiny (USK)	450

9.4.	Układ automatycznej regulacji napięcia prądnicy synchronicznej (ARN)	450
9.5.	Automatyczny synchronizator prądnicy synchronicznej (ASG)	450
9.6.	Układ automatycznego sterowania procesami rozruchowymi turbozespołu (USR)	451
9.7.	Układ automatycznego sterowania procesami odstawiania turbozespołu (USO)	451
9.8.	Układ automatycznej regulacji poziomu wody (ARP)	451
9.9.	Auto operator (AOP)	452
9.10.	Układ sterowania zamknięć wlotowych wody do turbiny (USZ) ...	452
9.11.	Układ programujący pracę szczytową MEW (UPP)	452
9.12.	Sterowanie prądnicami asynchronicznymi	452
10.	Sposoby przekazywania napędu z turbiny na prądnice	452
10.1.	Bezpośrednie sprzęgnięcie wału z prądnicą	452
10.2.	Przekazywanie napędu przez przekładnie	453
10.3.	Przekładnie pasowe	453
10.4.	Przekładnie zębate	454
11.	Pomocnicze wyposażenie mechaniczne	455
11.1.	Kraty na ujęciach wody i ich czyszczenie	455
11.2.	Zamknięcie dopływu wody do turbin	455
11.3.	Wyposażanie budynków elektrowni w dźwignice	456
12.	Systemy pracy, zabezpieczeń, pomiary w MEW	457
12.1.	Zabezpieczenia bloków z prądnicami synchronicznymi i transformatorowymi o mocy do 5000 kVA	458
12.2.	Zabezpieczenia prądnic asynchronicznych o mocy do 250 kVA	459
12.3.	Zabezpieczenia bloków, prądnica asynchroniczna – transformator do 250 kVA	459
12.4.	Zabezpieczenia turbozespołów	459
12.5.	Ochrona przeciwporażeniowa	460
12.6.	Ochrona od przepięć oraz instalacje piorunochronne	462
12.7.	Ochrona przeciwpożarowa	463
12.8.	Bezpieczeństwo wykonywania prac przy urządzeniach elektrycznych	463
12.9.	Udzielanie pierwszej pomocy osobom porażonym prądem elektrycznym	463
12.10.	Sygnalizacja zakłóceń pracy	463
12.11.	Pomiary	464
12.12.	Potrzeby własne elektrowni	465
12.13.	Uziomy	466
13.	Wybrane elementy dokumentacji małej elektrowni wodnej Zakopane – Olcza	466
13.1.	Opis techniczny, charakterystyka elektrowni	466
14.	Mikro elektrownie wodne	470
15.	Etapy realizacji inwestycji budowy elektrowni wodnych	475
16.	Podsumowanie	477
17.	Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii wody	478
18.	Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	478

Rozdział V Energia biomasy

1.	Pojęcie biomasy	483
2.	Drewno, jako biopaliwo	486
2.1.	Wierzba energetyczna	487
2.2.	Gazyfikacja biomasy	489
2.3.	Kotły do spalania drewna	495
2.4.	Przykładowe rozwiązania konstrukcyjne kotłów do spalania drewna	498
2.5.	Kotły małej mocy	500
2.6.	Piec MS	500
2.7.	Kotły dużej mocy	501
2.8.	Budowa małych kotłów zgazowujących drewno	502
2.9.	Kotły do spalania peletu	503
3.	Piece kominkowe	503
3.1.	Kominiek z płaszczem wodnym	503
3.2.	Kominiek pracujący w systemie zintegrowanym	505
3.3.	Ciepła woda z kominka	507
3.4.	Montaż pieców kominkowych	508
3.5.	Awaryjne zasilanie pompy	510
3.6.	Wytyczne przed montażem turbokominka	511
4.	Słoma, jako biopaliwo	513
4.1.	Kotły do spalania słomy	514
4.2.	Kotły małej mocy na słomę	516
4.3.	Kotłownie średniej mocy	518
4.4.	Kotłownie dużej mocy	518
4.5.	Peletowanie słomy	518
4.6.	Maszyny do produkcji brykietów ze słomy	519
4.7.	Wnioski	521
5.	Osady ściekowe (analog torfu) i kotły na osady ściekowe	523
6.	Biogaz	524
6.1.	Biogazownie rolnicze	526
6.2.	Biogazownie rolnicze oparte na procesie fermentacji metanowej	527
6.3.	Wybrane zagadnienia z analizy porównawczej opłacalności ekonomicznej biogazowni rolniczej	532
6.4.	Charakterystyka pierwszej biogazowni rolniczej działającej w Polsce	535
6.5.	Mała biogazownia rolnicza	537
6.6.	Wnioski dotyczące perspektyw rozwoju biogazowni rolniczych	543
7.	Biogaz z oczyszczalni ścieków	545
7.1.	Gospodarka energią elektryczną i ciepłem oczyszczalni ścieków w Krakowie	545
7.2.	Opis działania oczyszczalni	546
7.3.	Wytwarzanie biogazu	546
7.4.	Generatory zasilane biogazem	546
8.	Biogaz wysypiskowy z odpadów	547
8.1.	Elektrociepłownia biogazowa – wysypisko Barycz	550

9.	Skojarzone wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w oparciu o paliwo biogazowe, agregaty kogeneracyjne	552
9.1.	Geneza	552
9.2.	Zasada działania	552
9.3.	Dobór agregatu	552
9.4.	Wytwarzanie i sprzedaż chłodu w oparciu o ciepło z kogeneracji ...	553
9.5.	Wynik ekonomiczny	554
9.6.	Świadectwa pochodzenia dla CHP	555
9.7.	Finansowanie	556
9.8.	Turbiny gazowe Capstone	556
10.	Wzbogacanie i oczyszczanie biogazu	559
10.1.	Odsiarczanie biogazu – technologia	559
11.	Główne zalety wykorzystania biogazu	560
12.	Problemy wynikające z produkcji biogazu	560
13.	Biopaliwa płynne	560
13.1.	Bioetanol	562
13.2.	Biodiesel	563
14.	Współspalanie biomasy i paliw kopalnych	570
15.	Elektrownie wykorzystujące do spalania biomase	573
16.	Efekty ekonomiczne stosowania biomasy w energetyce	574
17.	Możliwości produkcji energii z biomasy	575
18.	Podsumowanie	576
19.	Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii biomasy	577
20.	Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	577

Rozdział VI Energia wodoru

1.	Wykorzystywanie energii elektrycznej z fotoogniw do elektrolizy wody ..	579
2.	Ogniwa paliwowe	579
3.	Wyniki pomiarów uzyskane w laboratorium OZE w ZSE nr 1	581
4.	Otrzymywanie wodoru	582
5.	Pytania, zadania kontrolne, dotyczące wykorzystania energii z wodoru. ...	583
6.	Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	583

Rozdział VII Wpływ wykorzystania OZE na środowisko

1.	Zanieczyszczenie środowiska i jego wpływ na klimat	587
2.	Zanieczyszczenie powietrza	587
2.1.	Źródła zanieczyszczeń powietrza	587
2.2.	Zanieczyszczenie powietrza w Polsce	589
3.	Emisja dwutlenku węgla (CO ₂) w Europie	589
4.	Magazynowanie dwutlenku węgla	590
5.	Prognozy dotyczące globalnego ocieplenia	590
6.	Sposoby ograniczenia efektu cieplarnianego	590

7. Porozumienia międzynarodowe dotyczące zapobiegania globalnemu ociepleniu	591
8. Wnioski	591
9. Pytania, zadania kontrolne, dotyczące ochrony środowiska	592
10. Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	592

Rozdział VIII Optymalizacja pracy urzędzeń zasilanych z OŹE

1. Charakterystyka urzędzeń i sposób ich zasilania	597
2. Sposoby optymalizacji pracy urzędzeń	598
3. Metody badań	599
4. Potencjał OŹE w rolnictwie	600
5. Ocena dotychczasowego stanu wiedzy i wnioski dotyczące dalszych badań	600
6. Przykład badań	600
7. Algorytm pracy sterownika elektronicznego optymalizującego pracę w/w urzędzeń	602
8. Wnioski	603
9. Wykonanie badań z wykorzystaniem laboratorium mobilnego	603
10. Cel budowy laboratorium mobilnego	607
11. Przykładowe wyposażenie laboratorium mobilnego do zadań badawczych i edukacyjnych	607
12. Pytania i zadania kontrolne dotyczące wykorzystania OŹE	609
13. Test wielokrotnego wyboru z jedną poprawną odpowiedzią, standaryzowany	610

Nauczyciele Izabela Góralczyk i Ryszard Tytko w czasie zajęć laboratoryjnych z uczniami ZSE nr 1 i studentami Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie	615
---	------------

Zdjęcia przedstawiające wyposażenie laboratorium w ZSE nr 1	619
--	------------

Zdjęcia przedstawiające wyposażenie laboratorium w Połtawskiej Państwowej Akademii Rolniczej	625
---	------------

Literatura	629
-------------------------	------------